

Jean Paul over recensenten en (anti)kritieken

Jean Paul Richter, *Gedachten van Jean Paul, met eene inleiding door Mr. J.A. Weiland. 1e deel* (Rotterdam, J. Immerzeel, 1820)

In de meeste beschaafde landen van Europa zijn steden, waarin schrijvers-vleescheurmeesters zitten; zoo als bij ons de keurmeester in de vleeschhal. Men noemt hen echter gemeenlijk proefheeren, of smaakheeren, omdat zij vooraf elk boek proeven, en daarna aan de lieden vertellen, hoe het hun smaken zal. Dewijl de proefheeren zelden boeken schrijven; zoo hebben zij beter tijd, om die van andere lieden door te zien en te keuren. Nu en dan hebben zij zelve slechte boeken gemaakt, en weten daarom meteen, hoe een slecht boek wezen moet, wanneer er hun een ter keuring voorkomt. Velen hunner zijn ook, om de zelfde reden, schutpatronen van schrijvers en derzelve boeken, om welke de heilige Nepomuk de patroon der bruggen is, en der lieden, die over bruggen gaan, omdat hij zelf eens van eene brug in het water is gegooid. (p 66-67)

Jean Paul Richter, *Gedachten van Jean Paul, met eene inleiding door Mr. J.A. Weiland. IIe deel* (Rotterdam, J. Immerzeel, 1820)

Geene boekbeoordeelingen vinde ik zoo ledig, zoo half waar, zoo half partijdig en onnut, als die over werken, welke ik reeds van te voren gelezen heb; maar hoe treffelijk en waar kwamen mij altijd die van zulke voor, welke ik nog niet kende! (p 64)

Antikritieken gaan tot in het oneindige; want een hond blaft tegen de echo; altijd begint de oude cirkel weer op nieuw van krabbelen en bijten en bijten en krabbelen. Het zijn echter leelijke historien, bij welke de schrijver geweldig veel lijdt; hij toch heeft daarbij altijd eenen naam te verliezen, en de recensent eenen te winnen. Het is elken schrijver verschrikkelijk onaangenaam, dat het publiek van hen, even als het publiek in Engeland, van de beeren, niet alleen verlangt, dat zij dansen, maar ook datze gesard worden. Buiten twijfel zou er wel een goed middel tegen te vinden zijn, wanneer men het maar wel eens was. Honderdmaal heb ik gedacht: zou niet eene compagnie knappe schrijvers van eenerlei grondstellingen en lauwerkransen bijeen komen, en zoo veel bij elkander kunnen brengen, dat zij hunnen eigen recensent er op nahielden, hem lieten studeren en bezoldigden, echter onder voorwaarde, dat de kerel alleen zijne broodheeren openlijk in de meest in trek zijnde tijd schriften, streng doch onpartijdig en volgens die weinige aesthetische grondregels beoordeelde, die zulk een knaap en *valet de phantaisie* hebben en vatten kan? Dit was het eenvoudigste van allen. Hij zette zich neer en schreef: dus en zoo is het met de zaak gelegen; en die het ontkent, is of een zot, of een aap. En de broodheeren zouden geene antikritieken schrijven. (p 70-71)

Tegen groote schrijvers, die zulks het gemakkelijkste en stilste verdragen, stort de openlijke boekbeoordeelaar het meest zijne kleine gal uit; even zoo als men zelden aan kleine burgerwoningen, maar wel aan groote en openlijke gebouwen, als raadhuizen, kerken en schouwburgen p . . t. (p 83)

Dat tijdschrift zou een der besten voor boekbeoordeelingen zijn, hetwelk altijd vijf en twintig jaren na de uitgave der boeken zelve, in het licht kwam. Zoodanig een tijdschrift kon dan gerust de slechte misgeboorten van den geest, die reeds in den Lethe vloed waren versmolten, verder gedaanteloos laten wegvloeiën. Het zou de schijndooden van krachtiger en vaster vorm, die op denzelfden stroom mogten drijven, aan land kunnen trekken, om ze weer in het leven terug te brengen; en de aan den oever levenden zouden in vijf en twintig jaren oud genoeg zijn geworden, om noch de partijdige moederlijke inschikkelijkheid, noch de vaderlijke gestrengheid van het beoordeelend tijdschrift voor het eerste levenstijdperk te moeten vreezen. (p 124)

Jean Paul Richter, *De vlieger. Nalatenschap van Jean Paul. Uit het Hoogduitsch door Dr. Joseph-Olivier Josset* (Amsterdam, Johan Van der Hey en Zoon, 1846)

Wat de recensien van het boek betreft, zoo strekt het mij tot genoegen, hier zekere in mijne familie alom bekende anekdote te mogen verhalen, dat een paar recensenten [...], die ik op mijnen verjaardag ook gevraagd had, en die ik een amandeltaartje presenteerde, waarop mijn heele naam, J. P. F. HASIUS, voluit met letters van amandelen in verheven schrift gestoken te lezen en te eten was, zich eene bijzondere verdienste daaruit maakten, mij en anderen te verzekeren, dat ik mij ontegensprekelijk reeds eenen naam gemaakt had, en wel eenen zeer goeden, gunstig bekenden naam, welke niets te wenschen overliet, dan hoogstens misschien (hier hadden zij juist de laatste S doorgebeten), dat hij nog veel langer mogt zijn. (p 30)

Een schrijver ondervindt, meer dan iemand anders in de maatschappij, den giftigen angel der beoordeelingen, die ligt de liefde doodden kann, want de naamlooze recensent heeft vaak keuze tusschen onwetendheid en boosheid, of vereenigt vaak beiden; en de schrijver ziet beider schaam teloosheid geheel bloot liggen. (p 71)

Humor uit Jean Paul's nagelaten werken (Groningen, W. van Boekeren, 1855)

Nog altijd wordt bij de recensenten een misbruik, waar door alles bedorven wordt, over 't hoofd gezien. De delinquenten moesten n.l. zoo als voormaals in de lijfstraffelijke regtspleging, slechts van regters veroordeeld worden, met hen van gelijke geboorte en gelijken rang waren: zoo moesten domme en geestlooze boeken van domme en geestlooze recensenten beoordeeld worden. (p 87)

Dr. Katzenberger's badreis (Arnhem, Is. An. Nijhoff, 1841)

In deze satirische roman laat Jean Paul de hoofdfiguur op jacht gaan naar een recensent: "Katzenberger deed eigenlijk, in plaats van eene plezierreis, eene reis voor zaken naar het bad, om daar eenen Recensent behoorlijk af te rossen, en zijnen goeden naam met beleedigingen aan te tasten; namelijk den baddoctor Strijkus, die zijne drie bekende meesterstukken [...] niet alleen in zeven tijdschriften, maar ook in zeven antwoorden of metakritieken op even zoo vele antikritieken, met de grootste minachting had gerecenseerd" (p 5-6).